

TALABALARNING IJODIY FIKRLASH MUAMMOLARNI ANIQLASH QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH

Artikov Maqsud Baxadirovich

assistant

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

ANNOTATSIYA

O‘quvchilarning ijodiy faoliyatini tashkil etishdagi asosiy vazifalari kelib chiqib, talabalarning fikrlash qobiliyati, muammoning yechimiga bo‘lgan o‘ylash qobiliyati hamda ijodiy faoliyat tarkibiy qismlarini jamlagan holda o‘qituvchi va o‘quvchilarning o‘zaro hamkorligi taminlanadi.

Kalit so‘zlar: Talaba, masala yechish, mustaqil, qobilyat, ijodiy faoliyat, rivojlanish.

Masala yechish kimyo o‘qitishning asosiy bo‘g‘inlaridan biridir.

Kimyo o‘qitishni muvoffaqiyatli amalga oshirish uchun didaktikaning ta’lim, tarbiya va rivojlantirish printsiplaridan foydalanish juda muhim. Masalalar yechish davomida talabalarda kimyoviy moddalar, reaksiyalar haqida mustahkam tushunchalar hosil bo‘ladi.

O‘tilgan mavzularni takrorlashga ma’nosini chuqur anglashga yordam beradi, talabada bilimlar sistemalashadi, natijada keyingi mavzuni o‘rganish oson kechadi. Kimyoviy jarayonlar bilan bog‘liq masalalarni talabalarning yechishi, ularning o‘quv materialni mustaqil o‘rganishiga omil bo‘ladi. Masala yechishda o‘zlashtirilgan mavzu faqat gapirib izoxlab berilmasdan, balki undan olingan bilimlardan foydalanishni o‘rgatadi. Kimyodan masalalar yechish o‘quv materialni chuqur egallashga sabab bo‘lishining yana biri shundaki, o‘tilgan qonunlar, nazariyalar, qoidalar, formulalar, kimyoviy tenglamalar amalda talaba tomonidan foydalaniladi.

O‘quvchilarda masala yechish davomida mehnatsevarlik, maqsadga intilish, ma’sulyat hissi, qo‘yilgan maqsadga intilish kabi ijobiy xususiyatlar tarbiyalanadi. Masalalar yechish davomida tabiat birligini ko‘rsatuvchi fanlararo bog‘liqlikni va chuqur dunyoqarashni rivojlantirishga yordam beradi. Masala yechish davomida o‘quvchilarning murakkab, chuqur fikrlashi va amalda qo‘llash imkoniyati shakllanadi. Kimyodan masalalar yechishga kirishishdan oldin masala shartini chuqur o‘qib o‘rganmoq kerak. Masala sharti masala tuzuvchi muallif tomonidan aniq berilmagan bo‘lsa, uni qayta tushunarli qilib o‘qituvchi izoxlab berishi kerak. Shunda o‘quvchi masala shartida modda haqida yoki kimyoviy jarayon haqida fikr borayotganini o‘quvchi tushunib oladi.

Bunda bilim va uni amalda qo‘llash natijasida muhokama qilish, aqliy xulosa chiqarish, isbotlash kabi malakalar xosil bo‘ladi. Shu bilan birga o‘quvchilarning masala yechishda ijodiy muammolarni aniqlash qobiliyati muhimdir .

Ijodiy muammolarni aniqlash qobiliyati - bu hodisaning (ob'ektning) mohiyati haqidagi hukmron g‘oyalar va mavjud faktlar, shuningdek, turli xil ob'ektlarning xususiyatlari va ulardan foydalanish imkoniyatlari o‘rtasidagi ziddiyatning kuchaygan, asosan intuitiv tuyg‘usi bilan bog‘liq. O‘quvchilarning muammoni qay darajada ko‘ra olishlari va uning mohiyatini tushunishlari masala yechimining muvaffaqiyatiga bog‘liq.

Shuni ta’kidlash kerakki, ko‘plab talabalar o‘zlarini muammolarni aniqlash qobiliyatini rivojlantirish uchun sharoitlar qulay emas. Bunga to‘siq, paradoksal ravishda, o‘qituvchining mazmuni iloji boricha mantiqiy ravishda taqdim etish istagi. Bu intilishda o‘qituvchi o‘quvchining darsga tayyorgarlik ko‘rishda yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan barcha qarama-qarshiliklarni bartaraf etadi. Binobarin, o‘qituvchining bunday ezgu niyati o‘quvchiga hamma narsa ayon bo‘lib qolishiga o‘zi bilmagan holda olib keladi. U hech qanday qarama-qarshiliklarni ko‘rmaydi va endi ularni farqlashga harakat qilmaydi.

Pedagogik paradoks mavjud bo‘lib, uning mohiyatini quyidagicha shakllantirish mumkin: “Agar o‘qituvchi juda yaxshi tushuntirsa, bu o‘quvchining rivojlanishi uchun

yomon bo‘lishi mumkin”. Ushbu paradoksnings mavjudligi o‘qituvchi materialni mantiqiy tushuntirishga harakat qilmasligi kerak degani emas. Faqat talabalarning ijodiy faoliyat tajribasini shakllantirishda siz o‘quvchilarning muammolarni aniqlashga o‘rgatish uchun alohida e‘tibor berishingiz kerak. Bunday o‘qitish maxsus topshiriqlar yordamida amalga oshiriladi, bunda o‘quvchilar muammolarni aniqlaydilar va ularni hal qilish yo‘llarini taklif qiladilar.

Shunday qilib, mavzu bo‘yicha muammolarni hal qilishda ijodiy samaradorlikni butun ijodiy faoliyat tajribasining namoyon bo‘lishi sifatida ko‘rib chiqish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YHATI: (REFERENCES)

1. Семенов И.Н., Степанов С.Ю. Проблема организации творческого мышления и рефлексии: подходы и исследования. // Психология творчества. Общая, дифференциальная, прикладная. — М.: Наука, 1990. — С. 37-53.
2. Зарецкий В.К., Холмогорова А.Б. Смысловая регуляция в решении творческих задач. // Исследование проблем психологии творчества. — М.: Наука, 1983. — С. 62-100.
3. Kimyo o‘qitish metodikasi: Oliy o‘quv yurtlarining «Kimyo» ixtisosligi talabalari uchun darslik / N.G.Rahmatullayev, H.T. Omonov, Sh.M. Mirkomilov; O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligi. -Toshkent. Iqtisod-Moliya», 2013.
4. Mirzayev P.N., Mirzayeva M.P., “Kimyo”, abituriyentlar va repetitorlar uchun qo‘llanma (5-nashr). Toshkent- “Akademnashr” 2019-yil
5. I.R.Asqarov, M.A.Baxodirova, K.G‘.G‘opirov. “Kimyodan masala va mashqlar yechish usullari” . Toshkent- 2010 yil
6. N.G.Raxmatullaev, Yu.T.Toshpo‘latov, O.Yu.Iskandarov Anorganik kimyodan masalalar yechish. Toshkent 2003.
7. A.Muftaxov. Ximiyadan olimpiada masalalari va yechimlari. «O‘qituvchi» T., 1993.